

Obrutet entusiastisk

Text Katarina Bjärvall Foto Robert Blombäck

Hon gillar inte att läsa – men är lärare i filosofi. Hon vill se mer fokus på kunskap – men sätter elevernas självkänsla ännu högre. Gymnasieläraren Lisa Eklöv är full av motsägelser men själv ser hon en helhet.

– Jag är besatt av att hitta essensen, genvägarna, kvaliteten.

Lisa Eklöv har jobbat i tio år som lärare, men hennes lärarexamen är färsk och hon har nytt jobb i höst, som lärare i filosofi, naturkunskap och global miljövard på Kärrtorps gymnasium.

– Skolutveckling, säger hon när vi sätter oss på en uteservering i Stockholmsförorten Kärrtorp, det är mitt största intresse i livet!

Hennes chockrosa puffblus i 80-talsstil och hennes lika illskära sockor i röda träskosandaletter lyser upp det grå torget vid tunnelbanan. Här finns lämningar från äldre tider – en teater, en fotoverkstad, en second hand-affär och, faktiskt, ett par gamla telefonkiosker. Men här finns också caffe latte och en delikatessbutik med 00-talets senaste grönsaker. Såväl Lisa Eklöv som Kärrtorp har en energi som tar sats i folkhemmet och rör sig framåt. Retrofuturism, tänker jag.

Lisa Eklöv är en engagerad lärare. Ofta krävande, inte alltid tålmodig ("slösa inte med papper!") men obrutet entusiastisk.

– Jag har alltid haft svårt att sitta still. I början när jag drog med eleverna på studiebesök och teater och fick dem att skriva debattartiklar, då trodde jag själv att det var nyhetens behag, att jag skulle lugna ned mig. Men det har jag inte gjort. Jag vill ha roligt, och då fixar jag saker som jag tycker är roliga, och då tycker eleverna oftast också att det är roligt.

På sin förra arbetsplats, S:t Eriks gymnasium, drev Lisa Eklöv flera ambitiösa projekt som syftade till att utveckla undervisningen. Det hon är mest stolt över är ett miljöarbete som förändrade skolans inre miljö i grunden – engångsmuggarna försvann, användningen av servetter minskade, soporna började sorteras och framför allt ökade medvetenheten.

– Jag gav mig ut på ett gungfly och vågade, säger hon.

Det hela blev så lyckat att eleverna fick presentera sitt arbete både för blivande lärare på Lärarhögskolan i Stockholm och för S:t Eriks skolledning och övriga personal. Eleverna blev upplyfta när rektorerna satt och antecknade vad de sade, berättar Lisa Eklöv.

Hon har jobbat med utvecklingsarbete även i en annan betydelse. Vid tre tillfällen har hon rest till Karagwe i Tanzania med grupper av elever och två gånger har hon tillsammans med kollegor tagit emot tanzaniska elever i Stockholm.

– Jag grubblar mycket över internationalisering och utvecklingsfrågor och jag har i alla fall kommit fram till att varje enskilt möte, hur småskaligt det än är, ger ringar på vattnet.

Som dotter till en lärare och en rektor kände Lisa Eklöv tidigt lärarbarnets nästan oundvikliga motstånd mot föräldrarnas yrke. Textildesigner, tänkte hon istället, men när hon fick vittring på glädjen i att undervisa tvingades hon ge upp och börja på Lärarhögskolan i Stockholm.

Studierna fick komma i andra hand under många år. Under en period led hon av depressioner. Under andra perioder jobbade hon som lärare, först i Tanzania, sedan med socialpsykiatrisk rehabilitering av vuxna och så småningom också i filosofi, biologi och livskunskap på S:t Erik.

Spretigt? Själv ser hon helheten.

– I Tanzania fanns inga böcker och papper så det gick inte att arbeta med text. Och det passade mig. Mitt intresse för textil och material, mitt arbete med psykiskt funktionshindrade, allt det där har format min pedagogik till att bli konkret, verklighetsnära.

Någon stor läsare har hon aldrig varit, säger hon.

– Jag känner mig inte bunden av text, inte ens nu i filosofi. Jag reducerar hela min bokhylla till "vad är viktigt, vad vill författaren säga?" Det är mitt naturtillstånd och ofta elevernas också. De har ju aldrig levt i den gamla läskulturen.

Ämneskombinationen filosofi och biologi mötte motstånd när hon valde den på 90-talet.

– På Lärarhögskolan ville de inte godkänna den eftersom de inte trodde att jag skulle kunna få jobb. Och nu är den kombinationen, med fokuset på miljöfrågor, så otroligt given.

Lisa Eklövs sätt att para ihop filosofin och biologin gör helheten större än delarna. Biologin tar ned filosofin på jorden, konkretiserar den och gör frågor om jordens framtid och människans livsstil hanterbara. Filosofin lyfter biologin till att omfatta mer än neutral sakkunskap om djur och natur.

Vilket är skolans största problem idag? När jag ställer frågan gnistrar det till i Lisa Eklövs ögon. Även här har hon hittat en kärna, en essens.

– Skolforskare och lärare är sällan eniga om vad som är problemet. Är det bristen på studiero, är det fel på lärarutbildningen? Debattörerna harvar på kring småsaker som botten i samma grundproblem: att skolans gratiskraft har avtagit eller gått förlorad.

Hon öppnar väskan och letar bland anteckningar och stenciler efter sitt examensarbete om krocken mellan elevers mobiltelefonkultur och skolans undervisning. Där har hon använt den tyske ungdomskulturforskaren Thomas Ziehe och hans teori om skolans avtagande "gratiskraft" – inneboende attraktionkraft och självklara kunskapsövertag.

– I Tanzania har skolan fortfarande gratis kraft – man vill gå i skolan, det är fint. Svenska politiker och skolledare agerar som om det fortfarande vore så i Sverige. Thomas Ziehe skriver att när skolans gratis kraft har försvunnit är det upp till den enskilda läraren att kompensera för det. Och det känner jag mig träffad av, att det är jag personligen som ska motivera skolans existens. Det är ju lite ansträngande

Så vad kan man göra istället? Hon ler snett mot den mjuka höstsolen och rotar vidare i väskan tills hon hittar en tidningsintervju med skolforskaren Lennart Grosin. Han hävdar att skolans framgång hänger på rektorns ledarskap, och han har rätt, säger Lisa Eklöv.

– Rektorererna måste våga leda. De måste slippa den ekonomiska förvaltningen och marknadsföringsbiten så att de bara kan ägna sig åt pedagogiskt ledarskap. Lärare är av naturen väldigt självständiga, just därför behöver de tydliga ledare.

Men inte bara rektorer utan även lärare behöver utveckla ett starkare ledarskap, menar hon.

– Man säger till lärare att "ni är ju proffs på att leda" och så förlitar man sig på deras medfödda pondustalang. Det är en ny tid nu, med nya barn och ungdomar. Det behövs mer inslag av kommunikation och personlig utveckling på lärarutbildningen.

Delvis är det en kostnadsfråga; ledarskapskurser är dyra. Men det handlar också om att lärare har svårt att erkänna att de behöver hjälp.

– Man bygger sig ett pansar där i klassrummet. Vi vågar knappt ens ägna oss åt kollegial handledning inom arbetslaget eller i lärarrummet, vi är alldeles för rädda för att blotta oss. Jag skulle verkligen vilja komma över den tröskeln och ha en ständig observatör i klassrummet, eller ännu hellre en medspelare.

Så var står Lisa Eklöv i debatten om plugg eller flum? Liksom alla kloka människor menar hon att båda behövs.

– Det är ju populärt att säga att vi inte ska ha någon flumskola utan en kunskapsskola. Jag är för bildning men jag har insett att allt det där akademiska kvittar om eleverna inte har en någorlunda god självkänsla. Det är svårt för skolan att utveckla den, jag vet, men att det är svårt är inte något skäl att låta bli.

En möjlig väg är livskunskap. Lisa Eklöv har själv undervisat i det skolämnet i flera år och har nog aldrig haft en missnöjd elev, säger hon.

Jag pekar på Lennart Grosin som har argumenterat emot livskunskap med motivet att skolan ska vara en fristad där eleverna ska få en chans att glömma sina personliga problem och bara fokusera på lärande. Lisa Eklöv nickar.

– Många lärare och politiker tänker så. Men alla motstridiga attityder som finns inom skolan handlar egentligen om livsåskådning och människosyn. Därför måste de frågorna lyftas.

Hon hänvisar till Sokrates, en tänkare hon ofta återvänder till.

– Läraren ska vara sokratisk i betydelsen förlösande. Man ska samtala, utveckla, provocera.

Utför trappan mot torget kommer grupper av gymnasieelever släntrande. Slut för dagen, slut för veckan, en solig helg har börjat. Vid matbutiken stannar de upp och fingrar på sina mobiltelefoner. Och in i telefonkiosken intill bordet där vi sitter stiger en kvinna och ringer faktiskt ett samtal.